

How Relevant are the Reasons for the *Mitzvos*?

Rabbi Michael Taubes

1. ויקרא פרשת בחקותי פרק כו

(ג) אם בַּחֲקוֹתַי תֵּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

2. בראשית פרשת תולדות פרק כו

(ה) עֶקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרוֹתַי:

3. רש"י בראשית פרשת תולדות פרק כו

(ה) מצותי - דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים:

חקותי - דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו:

4. ויקרא פרשת אחרי מות פרק יח

(ד) אֵת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֵת־חֲקוֹתַי תִּשְׁמְרוּ לְלֶכֶת בָּהֶם אֲנִי יֹקֵן אֱלֹהֵיכֶם:

5. רש"י ויקרא פרשת אחרי מות פרק יח

(ד) את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן:

ואת חקתי תשמרו - דברים שהם גזירת המלך, שיצר הרע משיב עליהם, למה לנו לשומרן, ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר אני ה' גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר:

6. ספרא אחרי מות פרשה ט

פרק יג

(י) את משפטי תעשו אלה הדברים הכתובים בתורה שאלו לא נכתבו בדין היה לכתבן כגון הגזלות והעריות וע"א וקללת השם ושפיכת דמים שאלו לא נכתבו בדין היה לכתבן, ואלו שיצר הרע משיב עליהם ואומות העולם ע"א משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת כלאים וחליצה יבמה וטהרת המצורע שיעיר המשתלח שיצר הרע משיב עליהן ואומות העולם ע"א משיבין עליהן תלמוד לומר אני ה' חקתי אין את רשאי להשיב עליהם.

7. במדבר פרשת חוקת פרק יט

(א) וַיִּדְבֹר יְקֹנָן אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְקֹנָן לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֶדְמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

8. רש"י במדבר פרשת חוקת פרק יט

(ב) זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה:

9. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן ז

(ז) רבי יהושע דסכנון בשם ר' לוי אמר ארבעה דברים יצר הרע משיב עליהם וכתוב בהן חוקה, ואלו הן, אשת אח, וכלאים, שיעיר המשתלח, ופרה אדומה, אשת אח דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך וגו' מת בלא בנים יבמה יבא עליה (דברים כה) וכתוב בעריות ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי (ויקרא כ) וכלאים דכתיב (שם/דברים/כב) לא תלבש שעטנז, סדין בציצית מותר, וכתוב בה חוקה את חקותי תשמורו בהמך לא תרביע כלאים וגו' (שם/ויקרא י"ט) שיעיר המשתלח דכתיב (שם/ויקרא/טז) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו, והוא עצמו מכפר על אחרים, וכתוב בה (שם/ויקרא ט"ז) והיתה זאת לכם לחקת עולם, פרה אדומה מנין דתנן כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים והיא גופה מטהרת בגדים וכתוב בה חקה זאת חקת התורה.

10. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן ח

(ח) [יט, ב] ויקחו אליך רבי יוסי בר חנינא אמר, אמר ליה הקב"ה למשה אני מגלה לך טעם פרה אבל לאחרים חקה... אלא אמר הקב"ה חקה חקתי גזרה גזרתי אין אתה רשאי לעבור על גזרתי דכתיב זאת חקת התורה.

11. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סז עמוד ב

תנו רבנן: את משפטי תעשו - דברים שאלמלא (לא) נכתבו דין הוא שיכתבו, ואלו הן: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. ואת חקתי תשמרו - דברים שהשטן ואומות העולם משיבים עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר מעשה תוהו הם - תלמוד לומר חאני ה' - אני ה' חקקתיו, ואין לך רשות להרהר בהן.

12. רש"י מסכת יומא דף סז עמוד ב

משפטי - משמע דברים המיושרים, והדין נותן לעשותו.
חוק - משמע שאינו אלא גזירת מלך, כמו וישימה לחק (שמואל א ל), וישם אותה יוסף לחוק (בראשית מז).
השטן - יצר הרע משיב עליהן תשובה, להטעות את ישראל, ולומר שהתורה אינה אמת כי מה תועלת בכל אלו, לכך נכתב בהן חוק אני ה' גזרתי עליכם.
תלמוד לומר אני ה' - אחוקתי קאי, דמינייהו סליק, את חוקתי תשמרו - אני ה' חקקתי גזרתי.

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב לא ירבה לו נשים, אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתיב לא ירבה לו סוסים, ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתיב ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'.

14. רש"י מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

לא נתגלו טעמי תורה - כגון למה נאסרה לבישת שעטנז, ואכילת חזיר, וכיוצא בהן.

15. רמב"ם הלכות מעילה פרק ח

הלכה ח

ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה, ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה' ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול, הרי נאמר בתורה ושמתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם, אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים, והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים, והשמירה שיזהר בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים, והמשפטים הן המצות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם, והחוקים הן המצות שאין טעמן ידוע, אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן, ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח, וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים, וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה, שנאמר תפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך, ונאמר שם בענין כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני, וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא, והקדימה תורה ציווי על החוקים, שנאמר ושמתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. סליקו להו הלכות מעילה בס"ד.

16. רמב"ם הלכות תמורה פרק ד

הלכה יג

...אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה...

17. רמב"ם הלכות מקוואות פרק יא

הלכה יב

דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב...

18. בראשית פרשת וישלח פרק לב

(לג) על-פן לא-יאקלו בני-ישראל את-גיד הנֶשֶׁה אֲשֶׁר על-פּי הַיָּרֵךְ עד הַיּוֹם הַזֶּה פִּי נָגַע בְּכַף-יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׁה:

19. שמות פרשת בא פרק יב

(כו) וְהָיָה כִּי־יֵאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּגִיבְכֶם מִהַ עֲבַדְתָּהּ הַזֹּאת לָכֶם:
(כז) וְאָמַרְתֶּם זִבְח־פֶּסַח הוּא לִיקְנוֹק אֲשֶׁר פֶּסַח עַל־בְּתִי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־כַּתְּיָנוּ הֲצִיל נִיקֹד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

20. שמות פרשת יתרו פרק כ

(ח) זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:
(ט) שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל־מְלָאכָתָּה:
(י) יוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לִיקְנוֹק אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֲבָדָה וְאִמְתָּךְ וּבְהֶמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ:
(יא) כִּי שִׁשְׁת־יָמִים עָשָׂה יְקֹנֹק אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־פְּנֵי בְרָךְ יְקֹנֹק אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

21. שמות פרשת משפטים פרק כב

(כ) וְגַר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְקָצְנוּ כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

22. שמות פרשת משפטים פרק כג

(כה) אִם־תִּחַבֵּל תִּחַבֵּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ עַד־בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁכַּחוּ לֹו:
(כו) כִּי הוּא כְּסוּתָהּ כְּסוּתוֹ לְבַדָּה הוּא שְׁמֵלְתוֹ לְעָרוֹ בְּמָה יִשְׁכַּב וְהָיָה כִּי־יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי־חָנוּן אָנֹכִי:

23. שמות פרשת משפטים פרק כד

(ח) וְשַׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשַּׁחַד יַעֲזֹר פְּקוּחִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צַדִּיקִים:

24. שמות פרשת משפטים פרק כה

(לג) לֹא יִשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ עֲוֹנוֹתֵיכֶם אֶתְּךָ לִי כִּי תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לָךְ לְמוֹקֵשׁ:

25. ויקרא פרשת אחרי מות פרק יז

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵאָכֵל כָּל־דָּם וְנִמְתִּי פָּנָי בַּנֶּפֶשׁ הָאֲכֵלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכַּרְתִּי אֹתָהּ מִקִּרְבִּי עֲמָה:
(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בַּדָּם הוּא וְאָנֹכִי נִמְתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר:
(יב) עַל־פְּנֵי אִמְרָתִי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:

26. ויקרא פרשת אמור פרק כא

(ח) וְקַדְּשָׁתוּ כִּי־אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קְדוֹשׁ אָנֹכִי יְקֹנֹק מְקַדְּשְׁכֶם:

27. דברים פרשת ואתחנן פרק ז

(ג) וְלֹא תִתְחַטֵּן בָּם בְּתָךְ לֹא־תִתֵּן לִבְנוֹ וּבְתוֹ לֹא־תִקַּח לְבָנָה:
(ד) כִּי־יִסִּיר אֶת־בְּנֵיךָ מֵאֶרֶץ עֲבָדָיו אֱלֹהִים אֲסַרִים וְחָרָה אַף־יְקֹנֹק בְּכֶם וְהִשְׁמִידָךְ מֵהָרָ:

28. דברים פרשת ראה פרק יד

(א) בְּנִים אַתֶּם לִיקְנוֹק אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא־תִשְׁיִמוּ קַרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת:
(ב) כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לִיקְנוֹק אֱלֹהֶיךָ וְיָדָה בְּסֹר יְקֹנֹק לְהָיֹוֹת לֹו לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה:

29. דברים פרשת כי תצא פרק כג

(ד) לֹא־יָבֹא עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִקְהֵל יְקֹנֹק גַּם דֹּר עֲשִׁירֵי לֹא־יָבֹא לָהֶם בִּקְהֵל יְקֹנֹק עַד־עוֹלָם:
(ה) עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלֶחֶם וּבְמַיִם בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בְּלַעַם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אָרֶם נְהָרִים לְקַלְלָךְ:

30. שו"ת הרשב"א חלק א סימן צד

אף המצות שיראה מפשוטי הטעמים שנתנה בהם התורה שהטעמים ההם הם תכלית הכונה בהם אינה תכלית. אלא הטעם שהוא אמת אך הוא כנקודה מתועלותיה ומכונותיה. והדברים הנעלמים הרמוזים בתוכה לאשר חננם השם יתברך אין להם תכלה. והוא שאמר דוד (תהלים קי"ט) לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד...
... וכן במצות הסוכה וכן מקצת מן המצות כל שכן את אשר לא נתפרש טעמם בתורה.

31. טור יורה דעה הלכות גילוח סימן קפא

הקפת הראש והשחתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרום הכתוב מפני שעושיין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך הם עלינו אף לא נדע טעמן.

32. בית יוסף יורה דעה סימן קפא

ומה שאמר רבינו וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות וכו'. דבריו מבוארים שדעתו לחלוק על הרמב"ם למה לו לבקש טעם מדעתו לשום מצוה שנראה שאילו לא היו יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותן ואין הדבר כן כי מצות מלך הם עלינו ואף אם לא נדע טעמן אנו מצווים לעשותן ואני אומר דחס ליה להרמב"ם מלמיסבר הכי ומי יחוש לכבוד התורה והמצות יותר ממנו ודבריו בסוף הלכות מעילה (פ"ח ה"ח) יוכיחו וכיוצא בהם כתב בסוף הלכות תמורה (פ"ד ה"ג) ובסוף הלכות מקואות (פי"א ה"ב) ומשם נתבונן שדעתו ז"ל לומר שאע"פ שכל חוקי התורה גזירות מלך הם מכל מקום כל מה שנוכל לבקש לו טעם נאמר בו טעם וכרבי שמעון דדריש טעמא דקרא (קידושין סח:) א ומה שלא נמצא לו טעם נייחס הדבר לקוצר השגתינו ואנו חייבים לקיימם כמו המצות שנודע טעמם כי גזירות המלך הם עלינו ומכל מקום במצות האלו נראה לי שלא נתן בהם טעם הרמב"ם מדעתו אלא מדעת הכתוב שמצאן מוקפות מלפניהן ומלאחריהן ממצות הנאסרות משום חוקי הגוים שהרי כתוב לפניהם לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו (ויקרא יט כו) ואחריהן כתוב ושרט לנפש וכתובת קעקע (שם פסוק כח) והרי זה כמפרש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושיין כן עובדי עבודה זרה וכומריהם:

33. דרכי משה הקצור יורה דעה סימן קפא

(א) ואני אומר גם כן חס ליה לרבינו שיחשוד בכשרים כמו הרמב"ם למיסבר עליו שיסבור שאם לא [היו] יודעים טעם המצוה לא היינו מצווים לעשותו כי לא מצינו בשום חכם מישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הפוקרים בתורה שאינו מאמינים רק מה שיסכים אליו השכל ולכן אי אפשר שרבינו חשב כזאת על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש וכו' רצה לומר שלא נדרוש טעמיה דקרא לומר שאינו אסור אלא כדרך שעשו עובדי עבודה זרה וכומריהם אלא בכל ענין אסור הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין להתיר במקום שאין הטעם שייך זהו נראה לי בדעת רבינו לא כמו שחשב עליו החכם בעל בית יוסף כי פירש דבריו בענין שאינו כדי שיוכל להשיג עליו:

34. פרישה יורה דעה סימן קפא

...ולע"ד נראה דרבינו לא דקדק על הרמב"ם אלא במצות וכיוצא באלו שאין טעמם נגלה והן כעין חק עלינו כפרה אדומה כך הוא מצות בל תשחית ובל תקיף מצות בלי טעם ולא דמי ללא תשימו קרחה ולא תתגודדו ושריטה שהשם יתברך חפץ בנו להיות מהודרים לפניו ולא לצער אותנו בגדידה ושריטה ולכך כיון שמצוה זו כעין חוק היא אין לנו לבדות טעם מלבנו אם לא שנרמז טעם בתורה גם לא דמי לקרחה וגדידה שכתב הוא בעצמו לעיל שהם אסורים מטעם חוקי הגוים שהם מפורשים כן וכמ"ש שם:

35. בית הלוי שמות פרשת בא פרק יג

(ח) ...ולכאורה נראה בפשיטות דזהו גופא רשעתו במה שאומר לכם דמשמעו ולא לו ואינו רוצה לקיים המצוה כל זמן שאינו יודע סיבתה וטעמה למה צוה ה' כן כבר נכנס בגדר רשע. דלחכם יספיק מה שמקבל מאביו שכן המצוה לעשות והגם דרשאי לשאול על הטעם ג"כ וכמו דשואל בן החכם מ"מ אין זה שייך לענין עיקר חיובא של העשייה דגם קודם שידוע טעם של המצוה צריך שיוסכם בדעתו החיוב לעשותה בכל הפרטים כמו ששומע מאביו דמסתמא הדברים נכונים ומיושבים.

36. שמות פרשת בא פרק יג

(ט) וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יְדֶךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עַיְנֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְקֻנְךָ בְּפִיךָ כִּי בְיַד חֲזָקָה הוֹצֵאתָ יְקֻנְךָ מֵמִצְרָיִם:

37. ויקרא פרשת אמור פרק כג

(מב) בַּסֶּפֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כְּלִי־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יָשְׁבוּ בַּסֶּפֶת:

(מג) לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַּסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְקֻנְךָ אֱלֹהֵיכֶם:

38. במדבר פרשת שלח פרק טו

(לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְקֻנְךָ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עַיְנֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

(מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתֵי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם:

39. טור אורח חיים הלכות ציצית סימן ח
ויכוין בהתעטפו שצונו המקום להתעטף כדי שנזכור כל מצותיו לעשותם...

40. ב"ח אורח חיים סימן ח
ויכוין בהתעטפו כו'. מה שהכריח לרבינו להורות דבעי שיכוין בהתעטפו וכן בהלכות תפילין (סי' כה) ובהלכות סוכה (סי' תרכה) נראה דלפי שכתוב בפרשת ציצית (במדבר טו מ) למען תזכרו וגו' ובתפילין (שמות יג ט) והיה לך לאות וגו' למען תהיה תורת ה' בפניך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים ובסוכה (ויקרא כג מג) למען ידעו דורותיכם גו' יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויה בכונתה שיכוין בשעת קיום המצוה מה שאין כן שאר מצות דיוצא ידי חובתם אע"פ שלא יכוין בה דבר כי אם שעושה המצות לשם ה' שציוה אותו לעשותם ועיין במה שאכתוב בהלכות סוכה (שם סעיף א) בסייעתא דשמיא:

41. טור אורח חיים הלכות תפילין סימן כה
ויכוין בהנחתן שצונו המקום להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהן יחוד שמו ויציאת מצרים על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שנזכור יציאת מצרים על ידי נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו שהוא יחיד בעולמו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו.

42. ב"ח אורח חיים סימן כה
ויכוין בהנחתן וכו'. עיין לעיל בהלכות ציצית בסימן ח' (סעיף ז) אצל ויכוין (בהנחתן) [בהתעטפו] וכו':

43. טור אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכה
בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם וגו' תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישינו והיא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציא אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים.

44. ב"ח אורח חיים סימן תרכה
בסכת תשבו וגו' תלה הכתוב וכו'. איכא למידק בדברי רבינו שאין זה מדרכו בחיבורו זה לבאר הכוונה לשום מקרא שבתורה כי לא בא רק לפסוק הוראה או להורות מנהג ופה האריך לבאר ולדרוש המקרא דבסכת תשבו ויראה לי לומר בזה שסובר דכיון דכתיב למען ידעו וגו' לא קיים המצוה כתיקונה אם לא ידע כוונת מצות הסוכה כפי פשטה ולכן ביאר לפי הפשט דעיקר הכוונה בישיבת הסוכה שיזכור יציאת מצרים וזה הטעם בעצמו לרבינו ז"ל במה שכתב בהלכות ציצית בסימן ח' (עמ' כה) ויכוין בהתעטפו שצונו המקום וכו' וכן בהלכות תפילין בסימן כ"ה (עמ' עא) כתב ויכוין בהנחתם שצונו המקום להניח וכו' כדי וכו' מה שלא עשה כן בשאר הלכות כי לא כתב שיכוין שום כוונה בעשיית המצוה מפני כי המקיים המצוה כדינה יוצא בה אף על פי שלא היתה לו שום כוונה אבל בציצית שכתוב בהן (במדבר טו מ) למען תזכרו וגו' וכן בתפילין כתוב (שמות יג ט) למען תהיה תורת יי' בפניך שפשוטו הוא שהתפילין הם אות וזכרון כדי שיהא תורת יי' שגור בפניו כי ביד חזקה הוציאך יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה ולכן כתב בהלכות אלו ויכוין וכו' וכן גבי סוכה שכתוב למען ידעו וגו' משמע ליה גם כן שצריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכוון במצוה:

45. דברים פרשת שופטים פרק יז
(יז) וְלֹא יִרְבֶּה-לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְקַבּוֹ וְכִסֵּף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לּוֹ מְאֹד:

46. רש"י דברים פרשת שופטים פרק יז
(יז) ולא ירבה לו נשים - אלא שמונה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח):

47. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד א
משנה. לא ירבה לו נשים - אלא שמונה עשרה. רבי יהודה אומר: מרבה הוא לו, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר: אפילו אחת ומסירה את לבו - הרי זה לא ישאנה, אם כן למה נאמר לא ירבה לו נשים - דאפילו כאביגיל.

48. רמב"ם הלכות מלכים פרק ג
הלכה ב

לא ירבה לו נשים, מפי השמועה למדו שהוא לוקח עד שמונה עשרה נשים בין הנשים ופלגשים הכל שמונה עשרה, ואם הוסיף אחת ובעלה לוקה, ויש לו לגרש ולישא אחרת תחת זו שגירש. +/השגת הראב"ד/ לא ירבה לו נשים וכו' עד הכל שמונה עשרה. א"א זה אי אפשר שהרי היו לדוד שש נשים ופלגשים כשאמר לו נתן הנביא ואוסיפה לך כהנה וכהנה נמצא י"ח חוץ מן הפלגשים הן. +

49. דברים פרשת כי תצא פרק כד
(ז) לא מִטָּה מִשֹּׁפֶט גַּר יָתוּם וְלֹא תִקְבַּל בְּגַד אֶלְמָנָה:

50. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קטו עמוד א
משנה. אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה - אין ממשכנין אותה, שנאמר ולא תחבל בגד אלמנה.

51. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ג
הלכה א

אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת הלואה ולא על פי ב"ד שנאמר ולא תחבל בגד אלמנה, ואם חבל מחזירין ממנו בעל כרחו...

52. שולחן ערוך חושן משפט הלכות גביית מלוה סימן צז
סעיף יד

אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה, אין ממשכנין אותה שלא בשעת הלואה, ואפילו שליח בית דין. ואם עבר וחבל בגד אלמנה, מחזירין ממנו בעל כרחו.

53. סמ"ע סימן צז
כב] אלמנה בין שהיא ענייה כו'. ... וה"ה גרושה, ולאפוקי בתולה שהיא ברשות אביה, נ"ל:

54. ט"ז חושן משפט סימן צז
שו"ע סעיף י"ד. אלמנה בין שהיא צ"ל דה"ה כל פנויה גרושה ובתולה, אלא שדיבר הכתוב בהווה, שדרך אלמנה להיות בעלת משא ומתן ואין זה מדרכן של בתולות. ויש לי הוכחה ממתניתין דהמקבל [ב"מ קט"ו ע"א], אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה, ר' שמעון אומר עשירה ממשכנין אותה [ענייה אין ממשכנין אותה] מפני שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. פירוש, של זנות, וא"כ כל פנויה בכלל...

55. ש"ך חושן משפט סימן צז
(א) אלמנה בין שהיא ענייה כו' - וכ' הסמ"ע וה"ה גרושה וצ"ע דהא מכריחים האלמנ' לשלם רק שאין ממשכנין אותה וע"כ הטעם שלא לצער האלמנ' שלכה שבור ודואג והאי טעמא לא שייך בגרוש' והרי ר"ש פליג וס"ל דעשירה אפי' אלמנה ממשכנין א"כ י"ל דבגרוש' אפי' ת"ק מודה ליה ודוק:

56. תומים סימן צז
[ח] אלמנה. וכתב הסמ"ע (סקכ"ב), הוא הדין גרושה. והט"ז (סעיף יד) הוסיף הוא הדין פנויה. ואני אומר אם יוסיפו נתנו להוסיף על מה שכתוב בתורה אין קץ, ואף אני אומר באשה שהלך בעלה למדינת הים והיא גלמודה אין למשכנה, דכל שכן דאתה משיאה שם רע בשכנותיה והיא בעולת בעל, אבל ח"ו לשנות קוצו של יו"ד ממה שנאמר בתורה, כי העיקר הוא כי אלמנה דמענתה על לחיה בוכה על שברה עד בעו"ה חורבן בית תפארתינו נדמה לה.

57. רש"ש מסכת בבא מציעא דף קטו עמוד א
שם שנאמר ל"ת בגד אלמנה. ק"ל מנ"ל לרבויי שא"ד כיון דל"כ אלא בגד וראיתי להש"ג בשם ריא"ז שכתב באמת דלא אסרה תורה אלא בגד לבישתה ומצעותיה (ואולי מדרבנן מיהא אסור אף בשאר כלים דכ"מ מסתימת לשון המשנה והפוסקים) וקשה לתנא דברי"ש דא"ל דכל בגדים שנאמרו בתורה סתם אינן אלא צו"פ וא"כ ה"נ לענין חבול אלמנה ומדוע לא משני הש"ס בשבת (כז) דאף כל כו' לאתויי הא אתא:

58. ספר החינוך מצוה תקצא
שנמנענו מלמשכן האלמנות, שנאמר [דברים כ"ד, י"ז], ולא תחבול בגד אלמנה, ולשון המשנה [בבא מציעא קט"ו ע"א], אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה...
...ועובר על זה וחבל בגדיה או כליה או שום דבר מכל אשר לה שלא בעת הלואה מחזירין אותו בית דין ממנו אליה בעל כרחו.

59. מנחת חינוך מצוה תקצא
(א) ... והנה אף דמבואר בתורה לא תחבול בגד אלמנה קבלו חז"ל דלאו דוקא בגד דשום דבר שבעולם אסור למשכנה.

60. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קטו עמוד א

גמרא. תנו רבנן: אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה - אין ממשכנין אותה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עשירה - ממשכנין אותה, ענייה - אין ממשכנין אותה, שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. למימרא דרבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא? והא איפכא שמעינן להו, דתניא: ולא ירבה לו נשים, רבי יהודה אומר: מרבה הוא, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר: אפילו אחת והיא מסירה את לבו הרי זה לא ישאנה, אם כן מה תלמוד לומר הולא ירבה לו נשים - אפילו כאביגיל! - לעולם רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ושאני הכא דמפרש קרא, ולא ירבה לו נשים ולא יסור, מאי טעמא לא ירבה לו נשים - משום דלא יסור. - ורבי שמעון: מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא - לכתוב רחמנא לא ירבה ולא בעינן לא יסור, ואנא ידענא: מאי טעמא לא ירבה - משום דלא יסור, לא יסור דכתב רחמנא למה לי? אפילו אחת ומסירה את לבו - הרי זה לא ישאנה.

61. רש"י מסכת בבא מציעא דף קטו עמוד א

משיאה שם רע - שאתה יוצא ונכנס אצלה שחרית וערבית. מכדי בעלמא דריש טעמא דקרא - אף על גב דלא מפרש טעמא כדאוקימנא גבי חובל.

62. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד א

גמרא. למימרא דרבי יהודה דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון לא דריש טעמא דקרא? והא איפכא שמעינן להו, דתניא: אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה - אין ממשכנין אותה, שנאמר גלא תחבל בגד אלמנה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עשירה - ממשכנין אותה, ענייה - אין ממשכנין אותה, ואתה חייב להחזיר לה, ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. ואמרינן: מאי קאמר? - הכי קאמר: מתוך שאתה ממשכנה אתה חייב להחזיר לה, ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. אלמא: רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא! - בעלמא רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ושאני הכא דמפרש טעמא דקרא: מה טעם לא ירבה לו נשים - משום דלא יסור לבבו. ורבי שמעון אמר לך: מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא, אם כן לכתוב קרא לא ירבה לו נשים ולישתוק, ואנא אמינא: מה טעם לא ירבה - משום דלא יסור. לא יסור למה לי - אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה. אלא מה אני מקיים לא ירבה - דאפילו כאביגיל.

63. רש"י מסכת סנהדרין דף כא עמוד א

עשירה ממשכנין אותה - לפי שאינה צריכה לאותו כסות, להחזירו לה בלילה. משיאה שם רע - שתכנס לביתך שחרית וערבית.

64. תוספות מסכת גיטין דף מט עמוד ב

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא - לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא כגון גבי חובל בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"נ משום האי טעמא שיימינן בדמזיק.

65. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מו עמוד ב

איבעיא להו: קבורה משום בזיונא הוא, או משום כפרה הוא? - למאי נפקא מינה? - דאמר: לא בעינא דליקברוה לההוא גברא. אי אמרת משום בזיונא הוא - לא כל כמיניה. ואי אמרת משום כפרה הוא - הא אמר לא בעינא כפרה, מאי? -

66. רש"י מסכת סנהדרין דף מו עמוד ב

משום בזיונא הוא - שלא יתבזה לעין כל שיראוהו מת ונרקב ונבקע. או - כי היכי דתיהוי ליה כפרה בהטמנה זו, שמורידים ומשפילין אותו בתחתיות. לא כל כמיניה - דבזיון הוא לקרוביו. הא אמר לא בעינא כפרה - ואי נמי קבריה ליה לא מתכפר.

67. מרדכי מסכת בבא קמא פרק הגוזל עצים

[רמז קלח]... אמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע (ת"י) [תימה] והלא רבנן דרבי שמעון לא דרשי טעמיה דקרא ויש לומר הכא (דבר תימה) [דדבר תמוה הוא] (הוא) אפילו רבנן דרשי כדאמרינן בריש סוטה [מפני מה] האמינה תורה עד אחד בעדות סוטה [וכן] בריש פרק אלו הן הנשרפין מפני מה לא נאמר יד בברזל והכא [נמי] ה"פ הואיל וכופר הכל פטור מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע אמאי לא אמרינן דפטור מגו דאי בעי כפר הכל ומשני אין זה מגו כי חזקה אין אדם מעיז פניו [בפני בע"ח] לכפור הכל.

68. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף צ עמוד א

בעו מיניה מרב ששת: היתה אוכלת ומתרזת, מהו? משום דמעלי לה הוא - והא לא מעלי לה, או דלמא דחזיא ומצטערא, והא חזיא ומצטערא? - אמר להו רב ששת: תניתוה, רבי שמעון בן יוחי אומר: מביא כרשינים ותולה לה, שהכרשינים יפות לה מן הכל. שמע מינה: משום דמעלי לה הוא, שמע מינה.

69. רש"י מסכת בבא מציעא דף צ עמוד א
ומתרות - חולי מעיים וקורין אותו ריול"ר +לשלשל+, מוציאה רעי צלול כמים, והחטין קשין לה.

70. תוספות הרא"ש מסכת בבא מציעא דף צ עמוד א
היתה אוכלת ומתרות מהו. אפילו למאן דלא דריש טעמא דקרא לקמן בפרק המקבל (קט"ו א') דאמר אלמנה בין עניה בין עשירה אין ממשכנין אותה היינו משום דפשטיה דקרא משמע בין עניה בין עשירה, אבל הכא פשיטא דרחמנא לא אזהר אלא לטובתה של בהמה אי משום דמעלו לה אי משום דלא ליצטער.

71. רמב"ם הלכות שכירות פרק יג
הלכה ג
...היה הדבר שהיא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל מזה מתרות מותר למנעה, שלא הקפידה תורה אלא על הנאתה והרי אינה נהנית.

72. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלה
סעיף ז
היה הדבר שהוא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל מזה תתריז (פי' חולי מעיים שמוציאה רעי כמים), מותר למונעה, שלא הקפידה תורה אלא על הנאתה והרי אינה נהנית.

73. ספר החינוך הערת המחבר
...ודעתי לכתוב על כל אחת רמז אחד משרשי המצווה, הנגלה בכתוב אכתוב כמות שהוא, ובסתום אגיד מה ששמעתי בו מפי חכמים ומה שאבינה בדברים, ואינני חושב וגוזר להגיע אל האמת על כל פנים.